TIESAS SPRIEDUMS (trešā palāta)

2013. gada 3. oktobrī*

Jurisdikcija un nolēmumu atzīšana un izpilde civillietās un komerclietās — Regula (EK) Nr. 44/2001 — Piemērošanas joma — Fizisko personu juridiskā rīcībspēja — Izņēmuma jurisdikcija lietās, kuru priekšmets ir lietu tiesības saistībā ar nekustamo īpašumu — Piemērojamība — Sevišķās tiesāšanās kārtība saistībā ar personas, kurai nodibināta aizgādnība un kura dzīvo dalībvalstī, tiesībām rīkoties ar savu citā dalībvalstī atrodošos nekustamo īpašumu

Lieta C-386/12

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Sofiyski gradski sad* (Bulgārija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2012. gada 29. jūnijā un kas Tiesā reģistrēts 2012. gada 13. augustā, tiesvedībā, ko ierosināja

Siegfried János Schneider .

TIESA (trešā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs M. Ilešičs [*M. Ilešič*], tiesneši E. Jarašūns [*E. Jarašiūnas*], A. O'Kīfs [*A. Ó Caoimh*], K. Toadere [*C. Toader*] (referente) un K. G. Fernlunds [*C. G. Fernlund*],

ģenerāladvokāts N. Jēskinens [*N. Jääskinen*],

sekretārs A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— Vācijas valdības vārdā – *T. Henze* un *J. Kemper*, pārstāvji,

— Ungārijas valdības vārdā – *K. Szíjjártó* un *Á. Szilágyi*, pārstāves,

— Austrijas valdības vārdā – *A. Posch*, pārstāvis,

— Apvienotās Karalistes valdības vārdā – *A. Robinson*, pārstāvis,

— Eiropas Komisijas vārdā – *V. Savov* un *M. Wilderspin*, pārstāvji,

ņemot vērā pēc ģenerāladvokāta uzklausīšanas pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerāladvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

* Tiesvedības valoda – bulgāru.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Padomes 2000. gada 22. decembra Regulas (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (OV 2001, L 12, 1. lpp., OV Īpašais izdevums latviešu valodā 19/4. sēj., 42. lpp.) 22. panta 1. punktu.

2 Šis lūgums ir iesniegts saistībā ar sevišķās tiesāšanās kārtību, kas ierosināta atbilstoši *S. J. Schneider*, Ungārijas valstspiederīgā, kuram nodibināta aizgādnība, pieteikumam par atļaujas pārdot nekustamā īpašuma daļas, kuras īpašnieks viņš ir un kura atrodas Bulgārijas Republikā, saņemšanu.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Regula Nr. 44/2001

3 Regulas Nr. 44/2001 preambulas 7. apsvērumā ir paredzēts:

"Ir svarīgi šīs regulas darbības jomā ietvert galvenos civillietu un komerclietu jautājumus, izņemot dažus skaidri noteiktus jautājumus."

4 Minētās regulas preambulas 19. apsvērums ir formulēts šādi:

"Būtu jānodrošina vajadzīgā nepārtrauktība starp [1968. gada 27. septembra Konvencijas par jurisdikciju un spriedumu izpildi civillietās un komerclietās (OV 1972, L 299, 32. lpp.; turpmāk tekstā – "Briseles konvencija")] un šo regulu, un tālab būtu jānosaka pārejas noteikumi. Šī pati vajadzība attiecas uz Briseles konvencijas interpretāciju Eiropas Kopienu Tiesā, un 1971. gada protokols [, kas attiecas uz šo Tiesas veicamo interpretāciju, grozītajā un papildinātajā redakcijā] joprojām būtu jāpiemēro arī lietām, ko izskata tiesā pēc šīs regulas spēkā stāšanās dienas."

5 Saskaņā ar Regulas Nr. 44/2001 1. panta 1. punktu un 2. punkta a) apakšpunktu:

"1. Šo regulu piemēro civillietās un komerclietās neatkarīgi no tiesas būtības. Tā neattiecas jo īpaši uz nodokļu, muitas vai administratīvajām lietām.

2. Šo regulu nepiemēro attiecībā uz:

a) fizisko personu juridisko statusu vai tiesībspēju un rīcībspēju, īpašumtiesībām, kas izriet no laulības attiecībām, testamentiem un mantošanu."

6 Šīs regulas 22. pantā, kas ir iekļauts II nodaļas 6. iedaļā ar nosaukumu "Izņēmuma jurisdikcija", ir paredzēts:

"Šādām tiesām ir izņēmuma jurisdikcija neatkarīgi no domicila:

1) lietā, kuras priekšmets ir lietu tiesības saistībā ar nekustamo īpašumu vai nekustamā īpašuma noma/īre – tās dalībvalsts tiesām, kurā atrodas īpašums.

[..]"

Bulgārijas tiesības

7 Saskaņā ar Ģimenes kodeksa (*Semeen kodeks*) 168. panta 2. punktu, skatot to kopā ar 165. panta 4. punktu un 130. panta 3. punktu, ar nekustamo īpašumu, kas pieder personām, kuras ir atzītas par daļēji rīcībnespējīgām, var rīkoties ar tās *Rayonen sad* (reģionālā tiesa) atļauju, kuras apgabalā šīm personām ir domicils, ja vien rīcība nav pretrunā attiecīgo personu interesēm.

Pamatlieta un prejudiciālais jautājums

8 Ungārijas tiesa saskaņā ar Ungārijas tiesību aktiem nodibināja *S. J. Schneider* aizgādnību un tālab iecēla likumisko pārstāvi un profesionālu aizgādni, kurš arī ir Ungārijas valstspiederīgais.

9 *S. J. Schneider* pēc viņa mātes nāves 2009. gada 17. jūnijā mantoja pusi no dzīvokļa, kas atrodas Lovečas pilsētā (Bulgārija), savukārt otra puse piederēja viņa brālim.

10 *S. J. Schneider*, rīkojoties ar sava aizgādņa piekrišanu, iesniedza pieteikumu *Sofiyski rayonen sad* (Sofijas iecirkņa tiesa), lai saņemtu atļauju atsavināt minēto viņam piederošo nekustamā īpašuma daļu. Sava pieteikuma pamatojumā viņš atsaucās uz priekšrocībām, kuras sniedz šī pārdošana un kuras ļautu viņam apmierināt savas īpašās vajadzības Ungārijā, tostarp pastāvīgas medicīniskās aprūpes un izmitināšanas aprūpes iestādē izdevumus.

11 Ar 2012. gada 29. februāra lēmumu *Sofiyski rayonen sad* noraidīja šo pieteikumu, jo rīcība ar attiecīgo īpašumu nebija par daļēji rīcībnespējīgu atzītās personas interesēs. Tādējādi šī tiesa nolēma, ka tas, ka *S. J. Schneider* nekustamais īpašums tiks atsavināts un ka saņemtā nauda tiks ieguldīta fondā, kamēr tajā pašā laikā viņš pats bez pajumtes paliks Ungārijā, bija pretēji viņa kā aizgādnībā esoša pilngadīgā interesēm.

12 *S. J. Schneider* par minēto lēmumu iesniedza apelācijas sūdzību *Sofiyski gradski sad* (Sofijas pilsētas tiesa).

13 *Sofiyski gradski sad*, uzskatot, ka no Regulas Nr. 44/2001 22. panta 1. punkta skaidri neizriet, ka šī norma ir piemērojama sevišķās tiesāšanās kārtībai, kādu tā šajā lietā izskata, nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

"Vai [Regulas Nr. 44/2001] 22. panta 1. punkts ir piemērojams tikai tiesvedībās, kuru priekšmets ir lietu tiesības uz nekustamo īpašumu, vai tomēr šī tiesību norma ir jāpiemēro arī sevišķās tiesāšanās kārtībai, kurā dalībvalsts pilsoņi, kurus šīs valsts tiesa saskaņā ar šīs valsts tiesību aktiem ir atzinusi par daļēji rīcībnespējīgiem un kuriem ir iecelts aizgādnis (arī šīs valsts pilsonis), lūdz atļauju rīkoties ar viņiem piederošu nekustamo īpašumu, kas atrodas citas dalībvalsts teritorijā?"

Par prejudiciālo jautājumu

14 Uzdodot savu jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Regulas Nr. 44/2001 22. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas attiecas uz sevišķās tiesāšanās kārtību, ko ierosinājis dalībvalsts valstspiederīgais, kurš saskaņā ar šīs valsts tiesību aktiem pēc aizgādnības nodibināšanas viņam daļēji atzīts par rīcībnespējīgu, citas dalībvalsts tiesā, lai saņemtu atļauju pārdot viņam piederošo nekustamā īpašuma daļu, kas atrodas šīs citas dalībvalsts teritorijā.

15 Visas dalībvalstis, kas Tiesā iesniedza apsvērumus, kā arī Eiropas Komisija uzskata, ka uz šo jautājumu jāsniedz noliedzoša atbilde. Turklāt tās uzskata, ka tāda sevišķās tiesāšanās kārtība kā pamatlietā skar fizisku personu tiesībspēju un rīcībspēju Regulas Nr. 44/2001 1. panta 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē.

16 Tādējādi šī prejudiciālā jautājuma pārbaudei būs nepieciešama minētās Regulas Nr. 44/2001 normas interpretācija.

17 Vispirms ir jāatgādina, ka saskaņā ar Regulas Nr. 44/2001 1. panta 1. punkta un 2. punkta a) apakšpunktu neatkarīgi no tiesas būtības to piemēro "civillietās un komerclietās", bet "fizisko personu juridiskais statuss vai tiesībspēja un rīcībspēja" ir izslēgta no šīs regulas materiālās piemērošanas jomas.

18 Turklāt no Tiesas pastāvīgās judikatūras izriet, ka jēdziens "civillietas un komerclietas" Regulas Nr. 44/2001 1. panta izpratnē ir jāuzskata par autonomu jēdzienu, kurš ir jāinterpretē, balstoties, pirmkārt, uz šīs regulas mērķiem un sistēmu un, otrkārt, vispārīgajiem tiesību principiem, kas izriet no dalībvalstu tiesību sistēmu kopuma. Tādējādi it īpaši šīs pašas regulas piemērošanas joma būtībā ir jādefinē atbilstoši apstākļiem, kuri raksturo tiesiskās attiecības starp lietas dalībniekiem vai tiesvedības priekšmetu (skat. it īpaši 2006. gada 18. maija spriedumu lietā C-343/04 *ČEZ*, Krājums, I-4557. lpp., 22. punkts, un 2009. gada 28. aprīļa spriedumu lietā C-420/07 *Apostolides*, Krājums, I-3571. lpp., 41. un 42. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

19 Lai pēc iespējas nodrošinātu tiesību un pienākumu, kas dalībvalstīm un ieinteresētajām personām izriet no Regulas Nr. 44/2001, vienlīdzību un vienveidību, jēdziens "fizisko personu juridiskais statuss vai tiesībspēja un rīcībspēja" 1. panta 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē arī ir jādefinē autonomi.

20 Turklāt tas, kurai tiesai ir jurisdikcija lietās, kuru priekšmets ir lietu tiesības uz nekustamo īpašumu, no Regulas Nr. 44/2001 22. panta 1. punkta izriet, ka šādā lietā izņēmuma jurisdikcija ir tās dalībvalsts tiesām, kurā atrodas īpašums.

21 Tāpat ir jāuzsver, ka savā jurisdikcijā saistībā ar Briseles konvencijas 16. panta 1. punkta a) apakšpunktu, kurš atbilstoši Regulas Nr. 44/2001 preambulas 19. apsvērumam arī attiecas uz Regulas Nr. 44/2001 22. panta 1. punkta interpretāciju, Tiesa nospriedusi, ka minētais pants ir jāinterpretē tādējādi, ka līgumslēdzējas valsts, kurā atrodas nekustamais īpašums, tiesu izņēmuma jurisdikcija neaptver visas tiesvedības saistībā ar nekustamā īpašuma lietu tiesībām, bet tikai tās, kuras vienlaicīgi ietilpst minētās konvencijas piemērošanas jomā un ir starp tām, kuru mērķis, pirmkārt, ir noteikt nekustamā īpašuma platību, sastāvu, īpašumtiesības un valdījumu vai citu lietu tiesību esamību attiecībā uz šiem īpašumiem un, otrkārt, nodrošināt šo tiesību īpašniekiem ar viņu īpašumtiesībām saistīto priekšrocību aizsardzību (skat. it īpaši 1990. gada 10. janvāra spriedumu lietā C-115/88 *Reichert* un *Kockler*, *Recueil*, I-27. lpp., 11. punkts, kā arī iepriekš minēto spriedumu lietā *ČEZ*, 30. punkts).

22 Tādējādi, kā to ir apgalvojušas visas dalībvalstis, kas Tiesā iesniedza apsvērumus, kā arī Eiropas Komisija, Regulas Nr. 44/2001 piemērošanas joma uz tādu pieteikumu kā pieteikumu pamatlietas tiesvedībā neattiecas.

23 Tiesvedības, kas uzsākta atbilstoši *S. J. Schneider*, Ungārijas valstspiederīgā, kuram nodibināta aizgādnība, iesniegtajam pieteikumam, mērķis ir saņemt nekustamā īpašuma, kurš atrodas Bulgārijas Republikā un kura kopīpašnieks viņš ir, daļas atsavināšanas atļauju.

24 Jānorāda, ka no iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka *S. J. Schneider* minēto atļauju lūdza tāpēc, ka viņam kā personai, kurai nodibināta aizgādnība, daļēji nav spējas izmantot savas tiesības. Viņš var rīkoties ar savu nekustamo īpašumu tikai ar tādas citas personas, kas rīkojas viņa vārdā, kā aizgādņa starpniecību un ar iepriekšēju tiesu iestādes atļauju.

25 Tāpat no iesniedzējtiesas nolēmuma izriet, ka, piemērojot Bulgārijas ģimenes kodeksa normas, minētā tiesas atļauja ir personas, kurai nodibināta aizgādnība, aizsardzības pasākums, ko tiesību akts prasa tāpēc, ka šai personai pašai vairs nav pilnvaru rīkoties ar savu nekustamo īpašumu. Kā ir norādījusi iesniedzējtiesa, tāda atļauja tiek piešķirta tikai tad, ja attiecīgā nekustamā īpašuma atsavināšana ir veikta aizsargājamās personas interesēs.

26 No minētā izriet, ka tāds pieteikums, ko iesniegusi persona, kurai ir nodibināta aizgādnība, un kā mērķis ir saņemt atļauju rīkoties ar savu nekustamo īpašumu, kā pamata tiesvedībā aplūkotais ir pieteikums tieši attiecas uz atbilstošās fiziskās personas tiesībspēju un rīcībspēju Regulas Nr. 44/2001 1. panta 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē. Nepieciešamība saņemt tiesas atļauju, lai varētu rīkoties ar nekustamo īpašumu, kas pieder aizgādnībā esošām personām, ir tiesībspējas neesamības, kas skar šīs personas viņu rīcības īstenošanai noteiktā aizsardzības pasākuma dēļ, tiešas sekas.

27 Šādu interpretāciju apstiprina Ženāra [*Jenard*] kunga ziņojums par 1968. gada 27. septembra Konvenciju par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (OV 1979, C 59, 1. lpp.), kuras materiālā piemērošanas joma atbilst Regulas Nr. 44/2001 materiālajai piemērošanas jomai. No šī ziņojuma 10. lpp. izriet, ka šī konvencija tiek piemērota tikai "tiesību strīdiem un spriedumiem, kuru priekšmets ir līgumiskas vai ārpuslīgumiskas saistības, kas neskar nedz personu statusu un tiesībspēju un rīcībspēju, nedz mantošanas, testamentu un īpašumtiesību, kas izriet no laulības attiecībām, jomu, nedz maksātnespēju, nedz sociālo nodrošinājumu, un ka šajā ziņā konvencija ir jāinterpretē visplašākajā iespējamajā izpratnē".

28 Visbeidzot, ņemot vērā apstākli, ka pamatlietā tiesas atsavināšanas atļauja, ko lūdz persona, kurai ir nodibināta aizgādnība, attiecas uz tai piederošu nekustamu īpašumu, jākonstatē, ka šo pamata tiesvedības īpašo aspektu nevar uzskatīt par galveno tā kvalifikācijā par tiesvedību, kuras priekšmets ir "lietu tiesības saistībā ar nekustamo īpašumu" Regulas Nr. 44/2001 22. panta 1. punkta izpratnē. Kā pamatoti norāda Vācijas, Ungārijas un Apvienotās karalistes valdības, kā arī Komisija, šādas tiesvedības mērķis nav noteikt nekustamā īpašuma platību, sastāvu, īpašumtiesības vai valdījumu, nedz arī nodrošināt, ka aizgādnībā esošajai personai kā minētā īpašuma īpašniecei tiks aizsargātas ar tās īpašumtiesībām saistītās prerogatīvas.

29 Šajā ziņā ir jākonstatē, ka iepriekš minētā Ženāra kunga ziņojuma 34. un 35. lpp., komentējot Briseles konvekcijas 16. pantu, ir norādīts, ka minētajā 16. panta 1. punkta a) apakšpunktā noteiktā normā par jurisdikciju, kas atbilst Regulas Nr. 44/2001 22. panta 1. punktā paredzētajai normai par jurisdikciju un kas "ir balstīta uz pieteikuma priekšmetu", ir paredzētas "lietas, kuru priekšmets ir lietu tiesības uz nekustamo īpašumu".

30 Pamatlietā tiesvedības vienīgais priekšmets ir noteikt, vai par daļēji rīcībnespējīgu atzītas personas interesēs ir atsavināt tās nekustamo īpašumu, turpretī šīs personas lietu tiesības uz šo īpašumu netiek apšaubītas.

31 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz uzdoto jautājumu ir jāatbild, ka Regula Nr. 44/2001, it īpaši tās 22. panta 1. punkts, ir jāinterpretē tādējādi, ka tā nav piemērojama sevišķās tiesāšanās kārtībai, ko dalībvalsts valstspiederīgais, kurš saskaņā ar šīs valsts tiesību aktiem pēc aizgādnības nodibināšanas viņam daļēji atzīts par rīcībnespējīgu, ir ierosinājis citas dalībvalsts tiesā, lai saņemtu atļauju atsavināt viņam piederoša nekustamā īpašuma daļu, kas atrodas šīs citas dalībvalsts teritorijā, jo šāda tiesvedība ir saistīta ar "fizisku personu tiesībspēju un rīcībspēju" šīs regulas 1. panta 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē un tādējādi tā ir izslēgta no šīs regulas materiālās piemērošanas jomas.

Par tiesāšanās izdevumiem

32 Attiecībā uz lietas dalībniekiem šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto lietas dalībnieku izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (trešā palāta) nospriež:

Padomes 2000. gada 22. decembra Regula (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās, it īpaši tās 22. panta 1. punkts, ir jāinterpretē tādējādi, ka tā nav piemērojama sevišķās tiesāšanās kārtībai, ko dalībvalsts valstspiederīgais, kurš saskaņā ar šīs valsts tiesību aktiem pēc aizgādnības nodibināšanas viņam daļēji atzīts par rīcībnespējīgu, ir ierosinājis citas dalībvalsts tiesā, lai saņemtu atļauju atsavināt viņam piederoša nekustamā īpašuma daļu, kas atrodas šīs citas dalībvalsts teritorijā, jo šāda tiesvedība ir saistīta ar "fizisku personu tiesībspēju un rīcībspēju" šīs regulas 1. panta 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē un tādējādi tā ir izslēgta no šīs regulas materiālās piemērošanas jomas.

[Paraksti]